

УДК [34.343]

Трошин Роман Вікторович –

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
кафедри кримінального права та кримінології
навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України

Roman V. Troshchyn –

Master's student of
the Department of Criminal Law and Criminology of
Education and Research Institute of Law,
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Кримінально-правова характеристика та запобігання контрабанді наркотичних засобів

В статті проаналізовано сутність та особливості кримінально – правового регулювання контрабанди наркотичних засобів. Обґрунтовано детермінанти, які зумовлюють виникнення контрабанди наркотичних засобів. Вивчено правову характеристику державного регулювання заходів та напрямків щодо запобігання вчинення контрабанди наркотичних засобів. Обґрунтовано доцільність подальшої диференціації відповідальності за незаконні дії з особливо небезпечними наркотичними засобами, психотропними речовинами з урахуванням їх розміру (великий, особливо великий).

Ключові слова: транснаціональна; економічна; етнічна; організовані злочинні групи; контрабанда; наркотичні засоби; способи вчинення; суспільна небезпечність.

В статье проанализированы сущность особенности уголовно - правового регулирования контрабанды наркотических средств. Обоснованно детерминанты, обуславливающие возникновение контрабанды наркотических средств. Изучено правовую характеристику государственного регулирования мер и направлений по предотвращению совершения контрабанды наркотических средств. Обоснована целесообразность дальнейшей дифференциации ответственности за незаконные действия с особо опасными наркотическими средствами, психотропными веществами с учетом их размера (большой, особенно большой).

Ключевые слова: транснациональная; экономическая; этническая; организованные преступные группы; контрабанда; наркотические средства; способы совершения; общественная опасность.

R. V. Troshchyn Criminal Characteristics and Prevention of Drug Smuggling

Undoubtedly, the effectiveness of combating drug trafficking crimes, in particular their smuggling, depends on the extent to which current legislation is in line with current realities of life and how it is applied in the judicial practice. It should be noted that the situation with regard to the spread of drug addiction in the country is explained not only by crisis phenomena in different spheres of public life, deterioration of socio-economic and socio-psychological state of a number of population groups, but also by significant shortcomings in the work of customs and law enforcement agencies. bodies, their material, technical, informational and legal support for counteracting drug smuggling.

Despite the urgency and importance of the issue under consideration, no special dissertation studies on the criminal-law characterization of drug smuggling as a crime, as well as its counteraction by domestic scientists, were conducted. Part of the work being investigated has been covered in the work of researchers in the fields of criminal law and criminology, who have, to one degree or another, addressed the issue of criminal liability for drug offenses and counteracting drug trafficking.

The foregoing testifies to the expediency and relevance of the in-depth study of the concept of drug smuggling under domestic and foreign legislation, its social dangers, a deeper study of objective and subjective

features, which to some extent will help to increase the effectiveness of counteraction.

Analyze the process of forming criminal and legal counteraction to drug smuggling in the historical and legal aspect. Statements regarding the public danger of drug smuggling for the purpose of disclosure in a modern manner. To carry out comparative legal analysis of the criminal legislation of foreign countries on establishing responsibility for drug smuggling. To carry out a legal analysis of the composition of the crime provided for in Article 305 of the Criminal Code of Ukraine. Identify ways to improve the fight against drug smuggling.

The Criminal Code proposes changes: to introduce Article 305 of the Criminal Code of Ukraine in a new issue, to make appropriate amendments to Articles 307, 309 of the Criminal Code of Ukraine.

The purpose of the study is to address issues related to further improvement of criminal law and criminological measures in the field of combating drug smuggling.

The article is a study of the theoretical and practical problems of counteracting drug smuggling. The most important theoretical conclusions and practical provisions.

Keywords: smuggling, counteraction, criminal responsibility, customs cordon, drugs, psychotropic substances, their analogs and other substances.

Постановка проблеми. Визначення поняття «контрабанда» дається в різних джерелах і для різних цілей неоднаково. Воно має мінливий характер і залежить від економічних, часових, соціально – політичних та інших чинників. В широкому розумінні, основними визначеннями контрабанди є: 1) незаконне, таємне перевезення або перенесення через державний кордон товарів, коштовностей та інших заборонених або обкладених митом грошей. 2) товари, коштовності, які незаконно, таємно перевозяться або переносяться через державний кордон [1, с. 882].

Аналіз основних досліджень і публікацій. Злочини щодо контрабанди наркотичних засобів, були предметом дослідження у наукових роботах Ю.М. Антонян, А.М. Бойко, В.М. Вересов, В.В. Голіна, І.М. Даньшин, О.М. Джу́жа, В.М. Дрьомін, А.Ф. Зелінський, О.Г. Кальман, О.М. Костенко, О.М. Литвинов, С.С. Мірошніченко, В.В. Молодик, М.І. Панов, В.В. Пивоваров, В.М. Попович, І.М. Соловйов, В.Я. Тацій, В.О., В.І. Ша́кун, О.Ю. Шостко та ін.. Однак окремі питання залишилися поза увагою вчених.

Невирішені раніше проблеми стосуються відсутності єдиного підходу серед науковців щодо кримінально-правової характеристики та запобіганні контрабанді наркотичних засобів.

Метою дослідження є вирішення сучасних тенденцій щодо запобіганню контрабанді наркотичних засобів.

Виклад основного матеріалу. Контрабанда завжди й в будь – якій країні сприймалась державою і суспільством як явище

протиправне і суспільно небезпечне, що залежно від мети і предмету. може нести загрозу економічним інтересам держави, безпеці життю і здоров'ю населення, громадській безпеці і навіть основам національній безпеці. А тому будь – яка влада, о переймається захистом інтересів держави і суспільства, змушена приділяти значну увагу питанням протидії контрабанді, у тому числі й шляхом її правової заборони та встановлення відповідальності за її порушення, а також створення належних правових механізмів сприяння легальному переміщенню через митий кордон товарів, валюти, цінностей, іншого майна та предметів, щодо яких встановлюються особливі правила переміщення.

Питання щодо посилення боротьби з контрабандою, усунення її причин та умов, що їй сприяють неодноразово розглядалися Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Радою Національної Безпеки України, Президентом України. Протидія контрабанді на сьогоднішній день є одним із найактуальніших питань й для України. [3].

Контрабанда наркотичних засобів є одним із основних джерел наповнення ринку наркотиками. Європа стала пріоритетним ринком для виробників та постачальників наркотиків. Певне місце в їх планах посідає і Україна. Вона знаходиться на перехресті декількох міжнародних маршрутів транзиту наркотиків. Відтак, незаконний обіг наркотичних засобів на регіональному, національному і міжнародному рівнях досяг значимих масштабів, а пов'язана з ним міжнародна злочинна діяльність становить загрозу для безпеки суверенітету держав. Певна частина з транзитних

наркотиків залишається в Україні. Це, до певної міри, обумовлює той факт, що останніми роками в Україні спостерігається поширення наркоманії та зростання злочинності, пов'язаної з нею. Нині реальну загрозу для нашої держави становлять незаконні дії з опієм, героїном, кокаїном, синтетичними наркотичними засобами, які переправляються через територію України. Держава зацікавлена у виявленні і затриманні осіб, які контрабандним шляхом перевозять наркотичні засоби територією держави.

Необхідно зазначити, що наркотичні засоби – це речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними, включені у відповідний перелік згідно із законодавством України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Найбільше розповсюдження в Україні має нелегальний обіг наркотиків рослинного походження (маку або макової соломи і різних сортів конопель), із лікарських препаратів і речовин – кодеїн, кокаїн, морфін. Останнім часом почастишали випадки завезення в Україну героїну та інших «важких» наркотиків [4, с.10].

Безперечно, що ефективність протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, зокрема їх контрабанді, залежить від того, наскільки чинне законодавство відповідає сучасним реаліям життя і як воно застосовується у судовій практиці. Потрібно вказати і на те, що ситуація щодо поширення наркоманії, що виникла в державі, пояснюється не лише кризовими явищами в різних сферах суспільного життя, погіршенням соціально-економічного та соціально-психологічного стану низки груп населення, але й значними недоліками в роботі митних і правоохоронних органів, недостатньому їх матеріально-технічному, інформаційному, правовому забезпеченню щодо протидії контрабанді наркотичних засобів.

Контрабанда, як злочин, розглядалась у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. Однак, вона потребує особливої уваги вирішення проблем підвищення ефективності протидії контрабанді наркотичних засобів шляхом удосконалення кримінально-правових і кримінологічних заходів. Важливість проведення розробки теоретичних та прикладних досліджень у цих галузях відповідає сьогоденню

і потребам правозастосовної практики.

Відповідно до статті 305 КК України «...контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, - карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби у великих розмірах, - караються позбавленням волі на строк від восьми до десяти років з конфіскацією майна. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, вчинена організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби в особливо великих розмірах, - карається позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з конфіскацією майна. Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, або фальсифікованих лікарських засобів, що застосовується в цьому розділі, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу» [5, с. 145].

Кримінальна відповідальність за контрабанду наркотичних засобів відповідає міжнародним договорам України, які передбачають обов'язки держав переслідувати осіб, винних у незаконному обігу предметів, що становлять підвищену небезпеку для здоров'я населення, в першу чергу – наркотичних засобів. До них відносяться Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961р., Конвенція про

психотропні речовини 1971 р., Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р. [6].

О.М. Омельчук у своєму науковому дослідженні зазначає, що для встановлення виду, назв і властивостей наркотичного засобу, психотропної речовини, їх аналогів чи прекурсорів, а також належності рослини до культур, які містять наркотичні засоби, необхідні спеціальні знання. Тому в справах даної категорії обов'язково має бути висновок експерта [6, с. 4]

Вважаю, що суспільна небезпека контрабанди наркотичних засобів полягає у тому, що під час протиправного переміщення через митний кордон України наркотичних порушується порядок державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який у себе включає загальний, а по відношенню до окремої групи товарів та предметів – спеціальний порядок переміщення їх через кордон. Таким чином, контрабанда завдає прямих збитків економіці держави, пов'язаних із несплатою мита, інших податків (платежів) як під час перетинання митного кордону України, так і у зв'язку з реалізацією контрабандних товарів на території України та за її межами. Крім того, контрабанда заподіює шкоди встановленому порядку управління, посягає на національну культурну спадщину українського народу, може зашкодити відносинам України з іншими державами. Вона сприяє незаконному обігу в Україні в світі наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, може задавати невинуватий шкоди здоров'ю та життю людей, а також – співпраці в боротьбі з міжнародним наркобізнесом.

Можна виділити причини, що породжують виникнення контрабанди наркотичних засобів:

1) завантаженість ситуації на митниці;

2) велика кількість документів, необхідних для проходження вантажу через кордон;

3) недосконалість митної політики;

4) відсутність належного підбору персоналу і виховної роботи;

5) неефективність митних тарифів.

О.М. Омельчук вважає, що надійні дані щодо обсягів контрабандних потоків та територію України відсутні. Відсутній також і порівняльний аналіз за регіонами з урахуванням їх специфіки. Особливий інтерес у цьому сенсі викликають великі транспортні вузли, де перетинаються різні види транспорту (автомобільний, морський, залізничний) і де проходить велика кількість транзитних важкопотоків через територію.

Висновки. Під час дослідження питання контрабанди, залишається низка актуальних питань, які потребують негайного врегулювання на законодавчому та виконавчому рівні з метою забезпечення якнайшвидшого підвищення ефективності боротьби з контрабандою та запобігання негативному впливу на внутрішню та зовнішню економічну ситуацію в Україні.

Отже, запобігання контрабанді наркотичних засобів потребує комплексного підходу до вирішення існуючих проблем. По – перше, держава повинна створити всі необхідні умови для зацікавленості суб'єктів господарської діяльності в легальному проходженні вантажів через митний кордон. Заради криміногенній ситуації, яка склалася в зовнішньоекономічній діяльності, можливо тільки за умови створення належної правової бази, значного підвищення професійної підготовки працівників митної та фіскальної служби, здійснення безкомпромісної боротьби з проявами корупції.

Список використаних джерел:

1. Новий тлумачний словник української мови: у 3 т. Т. 1. Уклад. проф. В.В. Яременко, канд. філ. наук О.М. Сліпущко. К., 2001. 926 с.
2. Кравченко О. Окремі проблеми, що постали у судовій практиці при розгляді справ про контрабанду. *Право України*. 2000. №1. С. 123- 125.
3. Про програму боротьби з контрабандою та порушенням митних правил : Указ Президента України. *Офіційний вісник України*. 2010. №18.

4. Тимчук В.В. Особливості співвідношення контрабанди та інших суміжних злочинів. *Юридична Україна*. 2015. №3. С. 10-13.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. К.: Юрінком Інтер, 2019. 240 с.
6. Конвенція про психотропні речовини від 21.02.1971 №995_j23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_176/ed19710221.

References:

1. Novyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy: u 3 t. T. 1. Uklad. prof. V.V. Yaremenko, kand. fil. nauk O.M. Slipushko. K., 2001. 926 s.
2. Kravchenko O. Okremi problemy, shcho postaly u sudovii praktytsi pry rozghliadi sprav pro kontrabandu. *Pravo Ukrainy*. 2000. №1. S. 123- 125.
3. Pro prohramu borotby z kontrabandoiu ta porushenniam mytnykh pravyl : Ukaz Prezydenta Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2010. №18.
4. Tymchuk V.V. Osoblyvosti spivvidnoshennia kontrabandy ta inshykh sumizhnykh zlochyniv. *Yurydychna Ukraina*. 2015. №3. S. 10-13.
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 r. K.: Yurinkom Inter, 2019. 240 s.
6. Konventsiia pro psykhotropni rehovyny vid 21.02.1971 №995_j23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_176/ed19710221.